

Etika ve zdravotnictví

Historie etiky

Etika

- je součástí filozofie
- **Aristotelés** - první psané spisy o etice
- **Sókratés** - vznik etiky jako filozofické disciplíny

Morálka primitivních národů

- dodržování formálních zvyků
- zahrnovala učení o tabu
- nedotknutelné předměty
- nedotknutelné témata
- lidé ctili posvátné
- respektovali nedovolené
- lidé žili podle osvědčených a všeobecně známých pravidel

Období řecké filozofie

- všeobecně známé preferované vlastnosti
- společenská atmosféra
- mravní vlastnosti - zdvořilost, takt, úcta, vděčnost, milosrdenství, soucit
- odsuzované vlastnosti - přetvářka, zapírání, pomluvy, podvody a pochlebování

Řeční myslitelé

- **Démokritos** z Abdér na Chalkidice (460 – 370 před. n. l.)
- **Sókratés** (469 – 399 př. n. l.)
- **Platón** (427 – 347 př. n. l.)
- **Aristotelés** (384 – 322 př. n. l.)

Principy platné dodnes

- *„Konat dobro a vyhýbat se zlu.“*
- *„Jednej tak, aby se účel tvého jednání mohl stát obecným zákonem.“*
- *„...aby člověk byl člověkem a nečinil jiným to, co sám nechce, aby činili jemu...“*
- *„Člověk jedná mravně proto, ne že mu to někdo přikazuje, ale z úcty před sebou samým.“*

Středověk

- dvě základní názorové koncepce - filosofická a křesťanskou.
- vzájemně se ovlivňovaly

Udržovala se tradice řecké filosofie:

- stoicismu
- platonismu
- aristotelismu

Středověká filosofie

dělíme na velká období :

- **patristika**
- **scholastika**

Patristika

- učení církevních otců
- církevní dogmata
- navazovala zejména na Platóna a stoiky
- největším představitelem byl **svatý Augustin** (354-430)

Scholastika

- navazovala na učení Aristotela
- předním reprezentantem byl **sv. Tomáš Akvinský (1225-1274)**

Křesťanská morálka

- **ars vivendi** - jak žít
- **ars moriendi** - jak zemřít

Následuje rozvoj křesťanské etiky

Moderní filozofie

- Thomas Morus (1478-1535)
- Jan Ámos Komenský (1592 – 1670)
- David Hume (1711-1776)
- Adam Smith (1723-1790)
- William James (1842-1910)
- Immanuel Kant (1724-1804)

Immanuel Kant

- pokusil se **vybudovat racionální etický systém**, předpoklad lidské svobody a rovnosti
- morálka heteronomní - předepsaná zvenčí někým jiným
- morálka autonomní - svobodný subjekt si dává sám
- obecný rozumový princip (maxima), který je zároveň „nutným postulátem praktického rozumu“

Kategorický imperativ

- *Jednej tak, jako by se maxima tvého jednání měla na základě tvé vůle stát obecným přírodním zákonem.“*
- Z toho pak odvodí i druhou formulaci kategorického imperativu:
- *„Jednej tak, abys používal lidství jak ve své osobě, tak i v osobě každého druhého vždy zároveň jako účel a nikdy pouze jako prostředek.“*

Immanuel Kant

- *Dvě věci naplňují mysl vždy novým a rostoucím obdivem a úctou, čím častěji se jimi zabývá: hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně.*

Etika jako vědní disciplína

- 20. století - etika jako svébytná filozofická disciplína.
- na UK - etika samostatnou vědní disciplínou v roce 1952
- lékařská etika - samostatným lékařským oborem v roce 1991

Základní etické teorie ve vztahu ke zdravotnictví

- deontologie
- utilitarismus
- hédonismus
- etika ctností

Deontologie

- z řeckého slova deon – povinnost, ve filozofii učení o povinnostech v obecné rovině
- povinností člověka je respektovat platné normy a to za každých okolností

Utilitarismus

- **prospěšnost** (utilitarismus), a to v mravním kontextu
- cílem mravního chování a jednání je podle tohoto pojetí největší užitek (štěstí, blaho), co největšího počtu lidí
- kombinaci čtyř principů: principu následků, užitečnosti, hédonismu a sociálního principu

Čtyři principy utilitarismu

- **principu následků** - čin samotný není ani dobrý ani špatný, to co je důležité, jsou následky tohoto činu
- **princip užitečnosti** - prospěšnost a to v co největší možné míře
- **princip hédonismu** - hledání co největšího dobra – blaha
- **sociální princip** – zaměřuje se na to, aby co největší štěstí bylo zajištěno co největšímu počtu lidí

Etika ctností

- se nezabývá souborem pravidel správného chování, ale daleko více ji zajímá charakter jednajícího
- *„Moudrý člověk nemůže činit zlá rozhodnutí“.*
- mezi lékařské stavovské ctnosti patří:
trpělivost, obětavost, vlídnost, sociální cítění,
nezištnost, velkorysost, taktnost,
ohleduplnost, diskrétnost, poctivost,
spolehlivost

Etický relativismus

- nic není dobré, ani špatné bez posouzení dané kultury a sociálního kontextu
- morálka je otázkou osobní volby člověka

Nihilismus

- neexistuje morálka ani morální pravdy, ani dobro ani zlo
- věci se dějí bez morálního znaménka